

РЕЦЕНЗИЯ

от Проф.Дфн Кръстьо Илиев Петков, Преподавател в Европейско висше училище по икономика и мениджмънт, Пловдив; гостуващ лектор в катедра “Икономическа сциология“ на УНСС

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование: **3. Социални, стопански и правни науки;**
професионално направление: **3.8 Икономика;**
докторска програма: **Политическа икономия**

Автор: Петко Нажад Миран

Тема:

„Възможности за компенсиране на неравенството в разпределението на дохода чрез дейностите на Европейския социален фонд“

Научен ръководител:

проф. д-р Пламен Димитров Чипев

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-3469 от 13 юли 2016 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Възможности за компенсиране на неравенството в разпределението на дохода чрез дейностите на Европейския социален фонд“** -за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование: **3. Социални, стопански и правни науки;** професионално направление: **3.8 Икономика;** докторска програма: **Политическа икономия**

Автор на дисертационния труд е Петко Нажад Миран– докторант в редовна форма на обучение към катедра , отчислен с право на защита в „ **Икономически науки на Факултет по икономически и социални науки**“ с научен ръководител Проф. д-р Пламен Димитров Чипев от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Представеният от Петко Нажад Миран комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС 'магистър')

- заповеди за записване в докторантура, прекъсване на обучението (поради майчинство) и за продължаване на обучението;
- заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за успешно издържан изпит по специалността ;
- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- списък на забелязани цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;

Докторантът е приложил 1 брой студии и 4 публикации- доклади пред научни форуми, публикувани в сборници (един от които е под печат)

2. Кратки биографични данни за докторанта

Биографията на докторанта е впечатляваща – преди всичко с неговата последователна и успешна ориентация към подготовката и израстването в преподавателската и изследователската област. Освен работата си в продължение на четири години като редовен докторант, Петко Миран е били привличан двукратно като хоноруван преподавател в ПУ „П. Хилендарски“; преподавал е също в курсове по изучаване на английски език и компютърна грамотност , предназначени за синдикалисти; организиран е подобно обучение и в училища „Европа“ и др.

Богат е и неговият практически опит като експерт в различни бизнес организации – в търговско дружество , занимаващо се с внос и износ; като пиар в Пловдивския панаир и др. Целенасочено е повишавал своята професионална квалификация в областта на икономиката, с подчертан интерес към новите тематични направления каквито са електронното обучение, подготовка на програми и наръчници за специализирани курсове за обучение онлайн. За отбелязване е и неговата активност по линия на специализациите по икономика и мениджмънт в чужбина –в престижни учебни заведения в Холандия, Англия, Русия.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационния е актуална и значима, както в теоретичен, така и в научно приложен аспект. Двете ключови променливи/подтеми, които са обект на подробен анализ в дисертацията – неравенството и Европейския социален фонд (ЕСФ) - са измежду най-дискутираните в икономическата литература; проблемът за неравенството вече заема централно място в дискурса, посветен на икономическия растеж и системата за разпределение на доходите; ЕСФ – начините на неговото използване и постигнатите ефекти- се вписва в системата от факторите, които оформят подоходното неравенство и на свой ред търпят неговото влияние. Тук е и най-важното предимство в подхода и разработката на докторската дисертация: проследяването на посочената взаимовръзка в европейски контекст и по-специално в българската практика по усвояване на еврофондовете. Не ми е известна друго изследване , която да третира посочената релация. Така че докторантът с основание може да претендира за оригиналност на своя научен труд.

4. Познаване на проблема

Докторантът определено познава състоянието на проблемите, при това изложението в определени части на дисертацията –напр. при изясняване на различните интерпретации на парадигмата за неравенството показва , че е навлязъл в детайли в аргументацията на съответните автори и школи.

Ползваният литературен материал, в който предимство имат разработките на видни чуждестранни учени, вкл. нобелисти в областта на икономиката, е богат и изчерпателен; Що се отнася до оценките на въздействието на ЕСФ, те отначало докрай са негово творческо постижение.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване е съобразена в голяма степен с поставената цел и формулираните хипотези, което е спомогнало да се предложат адекватни отговори на задачите, решавани в дисертационния труд. По-конкретно, авторът на дисертацията си служи компетентно с няколко утвърдени методи на научното изследване: сравнителен анализ - а/ при литературния обзор; б/ при изясняване на различните исторически и транснационални модели на икономическо развитие; деск анализ – в частта за оценка на резултатите от използването на ресурсите от ЕСФ; корелационен и регресионен анализ на емпиричните данни. Изчерпателната емпирична работа е позволило да се оформя като самостоятелен продукт серия от таблици, графики и схеми, които онагледяват анализа и повишават степента на неговата достоверност /с.70-77/.

Всичко това допринася за повишаване на качеството на разработката, която в някои от главите дори надхвърля обичайните изисквания към една докторска дисертация : напр. тезите и изводите, засягащи еволюцията на концепциите и практическите политики за смекчаване на икономическото неравенство и насърчаване на растежа.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В съдържателен план дисертационният труд е построен върху принципа : от общото към частното; от разнообразието на теоретичните концепции към собствени интерпретации . Ло-

гична е и избраната структура. В началото се изясняват целите и задачите, обекта и предмета на изследването, както и изследователската теза. В основните раздели се върви последователно от анализа на теоретичните подходи към проблемите на неравенството и разпределението на доходите /първа глава/; следва факторния анализ, коментар на последиците и оценка на моделите на разпределение на доходите /втора глава/; с подробности –като обяснителни схеми, съдържателни интерпретации и табличен материал- е изяснен проблемът за използването и въздействието на ЕСФ върху регулиране на неравенството /трета глава/; В заключението са систематизирани обобщенията и изводите, до които е достигнал авторът на дисертацията. Тази тематична и съдържателна постройка допринася за повишаване на достоверността на анализа и откроява по-добре приносите в дисертационния труд.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Авторът е представил изискваната по закон и съответните правилници справка за приносите, като се е постарал да включи най-характерните постижения във всички части на изложението. Нямам възражения по същество, както и от формална гледна точка към предложените самооценки. Смятам обаче , че приносите трябва да бъдат открити и аргументирани по-стегнато и концентрирано, без подробни описания на всички характеристики.

Според мен основните приноси в дисертационния труд се свеждат до следното:

Първо, Формулиран е нов, неизследван досега в икономическата литература проблем – за взаимовръзката на подоходното неравенство и утилизацията на външни/паневропейски финансови ресурси, в частност тези от ЕСФ. Основното внимание във всички части на изложението е подчинено на замисъла да се изясни теоретически и да се докаже по емпиричен път как функционира тази релация - в европейски и национален контекст.

За отбелязване е, че авторът гледа реалистично на въздействието на инструментите от рода на ЕСФ- според него то има съпътстващ характер в политиките за смекчаване на подоходното неравенство; при това зависи от качеството на проектите, които се реализират в отделните страни, членове на ЕС;

Второ, предложена е собствена класификация на моделите и схемите за насърчаване на растежа, смекчаване на неравенството и увеличаване на ресурсния потенциал чрез ЕСФ. Специално искам да отбележа професионалния подход при оформяне на илюстративния материал – продукт на предварителен теоретичен и статистически анализ. Това по-конкретно се отнася за визуализацията , която се използва в поредица от синтетични таблици и схеми , позволяващи да се сравни еволюцията на икономическите модели, използвани в различни исторически етапи под въздействието на господстващите парадигми /виж напр.с.167 /; както и

сравнителните таблици за ефектите от използване на ресурсите по линия на ЕСФ в третата глава на дисертацията /с. 193 и следващите – до Заключението./.

Трето, направен е обстоен анализ на господстващата доскоро в научния дебат неолиберална доктрина –не изобщо и не в идеологически план, а в пряка връзка с тематиката на дисертационната разработка. Авторът е прав, когато търси обяснения в този аспект на възникващите проблеми и противоречия, заради упоритото придържане от страна на управлението към препоръчаните от неолибералните центрове мерки за дерегулация, форсирана приватизация, потискане на растежа на заплатите и пенсиите и т.н.

По този начин той се включва в една важна и перспективна дискусия, която се води в международната икономика - относно ефектите от и бъдещето на т.нар. остеритет. Специално за България това е важно научно постижение, което трябва да се отчете като заслуга на докторанта.

Четвърто, Петко Миран е имал куража да лансира свои тези и обяснения на няколко противоречия, които се открояват на полето на управлението на растежа и неравенството – например, че е важно не само да се постигне растеж /увеличение на тортата, но и да има ефективно и справедливо разпределение ; за замяната на начина, по който сега се установява у нас т.нар. праг на бедността с друга метрика, разположена в по-широк диапазон и съобразена по-плътно с издръжката на живота при различните социални групи; тезата, че увеличаването на заетостта е недостатъчно условие за преодоляване на прекомерното неравенство, че е необходимо паралелно да се ползват и други инструменти за въздействие като данъчния модел, колективното договаряне социалните трансфери. Тези положения са аргументирани в края на дисертацията, но имат за своя база постановките и анализите в първата и втората глава на разработката.

Надявам се, че тези препоръки ще достигнат до съответните институции, където се извършва десижънмейкинг за прилаганите практически политики в областта на неравенството, бедността и разпределението.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е представил пет публикации, от които:

1 статия в Научни трудове на изд. на ПУ „П.Хилендарски“

4 доклади на национални конференции, в които е дал предпочитание на актуалните подтеми, застъпени в неговата дисертация и доразвити за научните форуми - неокласическия

икономикс и неравенството; растеж и неравенство; корелационни зависимости при разпределението на дохода и богатството.

П. Миран е пропуснал да отбележи своето участие в международната конференция, посветена на ММТ /Модерна монетарна теория“/ , на която представи и успешно интерпретира доклада на най-известния български икономист, работещ в САЩ –Проф. Павлина Чернева (Нейните анализи се ползват в конгреса на САЩ и в правителствените дебати в Латинска Америка) .

Имах възможност лично да проследя представянето на П. Миран на този форум и да оценя неговия напредък при ориентацията в сложни и спорни научни спорове.

9. Лично участие на докторанта(ката)

По мои впечатления и сравненията, които направих на достъпната литература в избраната за дисертационния труд тематична област, участието, анализите и резултатите в случая са изцяло заслуга на докторанта.

10. Автореферат

Авторефератът е направен според изискванията на закона и академичните разпоредби. Той отговаря на съдържанието на дисертационния труд, вярно очертава аргументите и резултатите в анализа. Нямам критични бележки към представения автореферат.

11. Критични забележки и препоръки

Бих искал да обърна внимание върху два въпроса, които се нуждаят от допълнително обяснение по време на защитата, или от по-нататъшни изследвания на автора по сходни теми:

Първо, възможно ли е при крайната оценка на въздействието на ЕЦФ да се направят количествени разчети специално за България, а не само за ЕС като цяло.

Ако не е възможно или има някакво ограничение – да се посочат (тук подчертавам, че става дума именно за крайна, обобщена количествена оценка на ефектите от усвояването на ресурси от ЕЦБ през първия и втория програмен период, а не само за статистически данни за размера и приоритетите на получените външни средства);

Второ, смятам за необходимо да се продължи анализа на пакета от политически и управленски мерки „Остерити“ - в България и ЕС - акцентирайки върху втората фаза на икономическата криза, в която се намираме понастоящем. Убеден съм, че докторантът разполага с достатъчна теоретична и емпирична база, за да доведе докрай своите виждания за деструк-

тивното въздействие на остеритета върху икономическия растеж, повечето от които споделям напълно.

12. Лични впечатления

Вече споменах за моите впечатления от съвместно участие в научни форуми. Освен това следя и някои от изявите на П.Миран в онлайн дискусии , в които личи неговия евристичен потенциал и растящ професионализъм.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Основната ми препоръка е една: дисертацията или част от нея да бъде публикувана и официално предоставена на управленските органи в България. Паралелно с това особено ценните изводи и препоръки от специализирания анализ на въздействието на ЕЦФ върху неравенството да бъдат също направени публично достояние. Уместно би било изложението на дисертацията в съкратен вид да бъде представено като тематичен модул, подходящ за преподаване в академични дисциплини по сравнителна икономика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа достатъчно *научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в академичните разработки и отговарят на всички* изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и респективно - на Правилника на ПУ „Паисий Хилендарски“. Предоставената разработка е съобразена и със Факултета по икономически и социални науки на ПУ „П. Хилендарски“, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът е придобил и успешно използва задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност 3.8 Икономика, докторска програма Политическа икономия. Докторантът демонстрира по убедителен начин знания и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна *оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Петко Нажад Миран в област на висше обра-

зование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8 Икономика, Докторска програма Политическа икономика.

11.9. 2016. г.

Рецензент: .....

/Професор, Дфн. Кръстьо Петков/